

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ

Методичні вказівки

до самостійної роботи

для студентів спеціальності «Економіка підприємства»

денної та заочної форм навчання

Затверджено

на засіданні методичної

ради ДДМА

Протокол № 6 від 21.02.2015 р.

Краматорськ 2015

УДК 33. 041

Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу «Економічна соціологія» для студентів спеціальності «Економіка підприємства» денної та заочної форм навчання / Укл. В. Б. Мішура. – Краматорськ: ДДМА, 2015. – 60 с.

У методичних вказівках міститься інформація про цілі та задачі вивчення дисципліни «Економічна соціологія» у процесі підготовки фахівців економічного профілю, вимоги до самостійної роботи студентів і її основних напрямків, а також методичні рекомендації, тематика і вимоги до написання індивідуального практичного завдання. Представлено тестові завдання, приклади виконання практичних завдань, література до досліджуваних тем курсу, а також питання, що виносяться на залік.

Укладач

Мішура Віталій Борисович, асистент

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета, задачі і функції курсу «Економічна соціологія»	5
Організація самостійної роботи студентів і індивідуальної роботи викладача зі студентами	8
Методичні вказівки до проведення опитування	9
Методичні вказівки по роботі із ситуаційними вправами («CASE STUDY»)	12
Кейс «КОНФЛІКТ	15
Кейс «ВІДЕОТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ»	17
Комплексне тестування за курсом «Економічна соціологія»	19
Досліджувані теми в курсі «Економічна соціологія»	28
Контрольні питання, що виносяться на залік	40
Приклади практичних завдань	43

ВСТУП

Курс «Економічна соціологія» з 2008 року є обов'язковим навчальним предметом у системі вищого утворення України. Вивчення економічної соціології допоможе сформувати в майбутніх фахівців соціологічне мислення і культуру, надасть їм необхідну допомогу в збагненні сутності і змісту складних соціальних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, у виявленні причин і джерел їхнього виникнення, у з'ясуванні природи різних соціальних конфліктів і пошуку адекватних шляхів їхнього подолання і дозволи, а крім того – у виробленні, прийнятті і реалізації ефективних управлінських рішень, спрямованих на нормальне функціонування і подальший розвиток соціальних об'єктів в умовах ринкової економіки.

Самостійна робота студентів є необхідною складовою частиною засвоєння навчального матеріалу по дисципліні.

Вона передбачає:

- вивчення лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- виконання індивідуальних практичних завдань;
- рішення тестів і проблемних ситуацій за курсом;
- проведення соціологічних досліджень по заданій проблемі;
- підготовку реферативних виступів по окремих проблемах курсу;
- використання комп'ютерів для розрахунку результатів економіко-соціологічних досліджень, оформлення рефератів і виступів;
- підготовку до заліку за курсом.

При самостійній роботі студентам необхідно:

- звернути увагу на нові терміни і поняття, для чого необхідно складати глосарій по кожній темі;
- зв'язувати отримані знання з реальною дійсністю в процесі рішення тестів, ситуацій;
- досягати з'ясування причин спадкоємних зв'язків, що характерні для соціологічних явищ, при написанні рефератів, доповідей, виступах на семінарських заняттях;
- вивчити і законспектувати перераховані нижче питання для самостійного вивчення.

МЕТА, ЗАДАЧІ І ФУНКЦІЇ КУРСУ «ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ»

Однієї з важливих суспільних дисциплін, які викладаються в вузах, є економічна соціологія. Однієї з перших проблем вивчення соціології у вузі є з'ясування об'єкта (змісту) і предмета (сутності) економічної соціології.

Економічна соціологія – наука про суспільство. Це найбільш загальне визначення цієї дисципліни, суспільство вивчають і інші науки. Аналізуючи підручники, навчальні посібники, статті по соціології, програми різних вузів, дійдеш висновку, що поки ще немає єдиного підходу до об'єкта економічної соціології, її предметів. І це не випадково. Економічна соціологія як наука виникла в середині ХІХ століття. За цей період часу об'єкт і предмет економічної соціології безупинно мінялися, з однієї сторони уточнювалися, що супроводжувалося відділенням соціології від філософії, з іншого боку – у міру нагромадження соціального знання відбувався ріст числа концепцій теоретичної соціології, що обумовлювало різні підходи до визначення об'єкта економічної соціології.

У сучасному суспільно-політичному житті заходу фігура економічна соціолога вже давно стало необхідним елементом без якого суспільство не зможе нормально розвиватися. Суспільство, як і людина, схильне до здорового способу життя, але в стані хвороби, єдиним «доктором», здатним досить особисто поставити діагноз, є соціолог. Сьогодні вже неможливо представити демократично орієнтоване суспільство, його культуру поза достатнім рівнем розвитку соціології як науки. Західні країни на тривалому етапі розвитку пізнали не тільки теоретичну цінність соціологічних знань, але їхню практичну значимість. У розвитку прикладних соціологічних досліджень у розвинутих державах сучасного світу вкладаються величезні засоби. Досить сказати, що в США на проведення соціологічних досліджень щорічно затрачається сума в 2 мільярди доларів. При цьому половину цих засобів надає бюджет, а іншу – приватний бізнес. Сьогодні без соціологічної експертизи в США не приймається жодне скільки-небудь важливе рішення в будь-якій сфері громадського життя. У результаті інтенсивного розвитку економічна соціологія перетворилася в точну науку.

В Україні, що обрала шлях демократичних реформ із метою побудови правової соціальної держави, економічна соціологія поступово займає міцні позиції в справі вивчення соціальних відносин.

Засвоєння студентами вищих навчальних закладів країни основ соціологічної науки, дозволить їм упевнено використовувати в майбутньому не тільки професійні службові обов'язки.

Серед функціональних задач викладання економічної соціології виділяють:

- прикладну функцію (оволодіння студентом навичками соціологічного дослідження);
- професійну (оволодіння студентом знаннями і навичками керування трудовим колективом);

- комунікативну функцію (роль економічної соціології у формуванні в студентів навичок спілкування з людьми);

- функцію, що соціалізує, (роль економічної соціології в самопізнанні, самоідентифікації і саморозвитку особистості студента);

- світоглядну функцію (роль економічної соціології в розумінні сучасних проблем суспільства і визначенні свого місця і своєї ролі в суспільних утвореннях).

Прикладна функція економічної соціології. Основна задача вивчення курсу економічної соціології в тім, щоб кожен студент не тільки ознайомився з предметом економічної соціології, але і взяв участь у якому-небудь економіко-соціологічному дослідженні. Головна мета полягає в тім, щоб студент знав і розбирався в економіко-соціологічних термінах, поняттях і теоріях; вмів організувати і провести економіко-соціологічне дослідження.

Познайомивши з методикою соціального дослідження, студент навчиться краще розбиратися в соціологічній інформації, навчиться аналізувати події, що відбуваються навколо, зможе краще довідатися себе. Прилучення студентів, майбутніх фахівців до методів наукового аналізу економічного та соціального життя вирішує і таку задачу, як підвищення ефективності професійної праці, особливо прийняття управлінських рішень, регулювання міжособистісних відносин у колективі.

Професійна функція економічної соціології. Розглядається в двох аспектах: по-перше, з позиції технізації змісту, налагодження зв'язків із профілем підготовки фахівця, зв'язку з факультетом, по-друге, з погляду підготовки до управлінської діяльності.

Технізація економічної соціології відбувається на основі профілювання викладання курсу, з урахуванням спеціальності, який опановують студенти на факультеті. Підготовка до управлінської діяльності, розвиток навичок роботи з людьми – основна задача економічної соціології.

Найбільш ефективними формами оволодіння знаннями і навичками керування є ділові ігри, дискусії, моделювання практичних ситуацій.

Комунікативна функція економічної соціології. Основна задача курсу економічної соціології полягає в тому, щоб дати студентам ті знання, що допомогли б їм у спілкуванні з людьми, з майбутніми колегами; тому що економічної соціологія — наука про суспільство і про взаємини людини і суспільства, то курс економічної соціології повинний розкрити всю повноту взаємин людей у різних групах, будь це студентська група, трудовий колектив або звичайна родина; для цього приділяється більше уваги таким темам, як «Малі групи», «Трудові колективи», «Родина», «Конфлікти в малих групах», «Особистість і її характер».

Функція економічної соціології, що соціалізує. Функція економічної соціології, що соціалізує, допомагає студентові пізнати себе, ідентифікувати себе як особистість, знайти своє місце в суспільстві, визначити стратегію свого розвитку і самовдосконалення. Знання економічної соціології про пристрій суспільства і законах взаємодії особистості і суспільства, про нові можливості

для самореалізації особистості дають поштовх для самовиховання до саморозвитку особистості.

Світоглядна функція економічної соціології. Ця функція завжди була прерогативою суспільних наук. На основі формування системних представлень про картину світу, про взаємодію суспільства і природи, людини і техніки, людини і людини вона дає можливість студентові орієнтуватися в навколишнім житті.

Особливо зростає її значення в переломні етапи розвитку суспільства. Економічна соціологія як ніяка інша суспільна наука здатна показати шляхи, що коштують перед суспільством проблеми і, їхнього рішення. Економічна соціологія не тільки допомагає студентам усвідомити проблеми, що коштують перед суспільством, але і показує шляхи виходу з глибокої формаційної і цивілізованої кризи, розкриває місце і роль фахівця в суспільному і технологічному прогресі України. Ця сторона світоглядної функції економічної соціології має своєю метою виховання соціально активних особистостей, здатних змінити, перетворити і поліпшити суспільство. Знаючи сучасний стан суспільства, визначивши його проблеми, можна прогнозувати подальший розвиток і тим самим одержати можливість хоч у якомусь ступені керувати суспільством. Економічна соціологія покликана стати інструментом прогнозування не тільки розвитку суспільства, але і соціальних груп і класів, поведження особистості. На економічній соціології лежить підвищена відповідальність у наданні студентам допомоги в пошуку сенсу життя в умовах соціальної аномії. Стан аномії, пережите суспільством у зв'язку з виникненням ідеологічного і морального вакууму, втратою або знецінюванням відкритих орієнтирів, а також у зв'язку з тим, що нові цінності до ідеали або ще не засвоєні або є недосяжними для молоді – усе це робить світоглядну функцію економічної соціології особливо важливою у виробленні життєвих цінностей студента.

У цілому, кінцевим результатом вивчення курсу повинне стати формування економіко соціологічної культури, що включає в себе цілісне соціологічне представлення про суспільство і процеси в ньому що відбуваються, розуміння свого місця а цьому суспільства, оволодіння методами соціологічного дослідження, щоб людина не залишалася осторонь від процесів, що відбуваються в суспільстві, а намагався і вмів активно впливати, на них.

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ І ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ
ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ**

Форми організації самостійної роботи студентів і індивідуальної роботи зі студентами (для студентів денної форми навчання)

№	Форми СРС і ІРС		Форма контролю	
	Позааудиторна робота	Індивідуальна робота з викладачем	Аудиторний контроль викладача	Самоконтроль студентів
1.	Підготовка до семінару	Консультації: Індивідуальні, Групові (розгляд типових питань)	Програмований контроль (тести) усне опитування, обговорення	Тестування
2.	Самостійне вивчення окремих тим	Консультації	Колоквіум Експрес-опитування	Тестування
3.	Робота з літературою за курсом	Співбесіда	Вибірковий	Оформлення тез (висновків)
4.	Проведення соціометричного дослідження	Консультації, обговорення методики	Захист на семінарі. Обговорення й інтерпретація результатів	Оформлення аналітичного звіту (резюме)
5.	Ситуаційні вправи (кейси)	Консультації	Презентація	Обґрунтування обраного варіанта рішення
6.	Проведення опитування на задану тему (анкетування, інтерв'ю)	Узгодження програми дослідження. Твердження анкети (програми інтерв'ю)	Обговорення результатів	Оформлення аналітичного звіту (резюме)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ

Опитування є одним з найпоширеніших методів соціологічних досліджень. Опитування припускає одержання відповіді на питання, що задаються соціологом. Особливість цього методу полягає в тому, що джерелом інформації виступає словесне повідомлення, судження опитуваного. Опитування дозволяє одержати інформацію про думки й оцінки респондента тих чи інших сторін дійсності, про мотиви його поведінки.

Розрізняють чотири різновиди опитування:

- анкетування - письмове заочне опитування;
- інтерв'ю - усна бесіда, очне опитування;
- соціометричне опитування;
- експертне опитування, що припускає одержання відповідей від компетентних за досліджуваною проблемою облич.

Як форма самостійної роботи студентів пропонується самостійна підготовка й організація анкетування.

Достоїнством анкетного опитування, завдяки якому він має широке поширення, є можливість одержання за його допомогою значного обсягу емпіричної інформації в короткий термін. Заповнюється анкета самими респондентами.

Анкета (опитувальний лист) являє собою сукупність упорядкованих за змістом і формою питань. Надійність і вірогідність інформації, одержуваної в результаті опитування, у значній мірі обумовлюються конструюванням і редакцією питань. Це висуває високі вимоги до їхнього формулювання.

За змістом усі питання, які задаються, підрозділяються на дві великі групи: питання про факти і події і питання про оцінки і думки з приводу цих подій. До першої групи входять питання про поведінку і продукти діяльності респондента, а також соціально-демографічні питання про особистість респондента.

За функціями розрізняють чотири типи питань: основні, фільтруючі, контрольні, контактні. Якщо основні питання призначені для одержання інформації про соціальні факти, то призначення фільтруючих питань - відсіяти некомпетентних респондентів. Функція контрольних питань - уточнити правдивість відповідей на основні питання. Це своєрідна модифікація основного питання, його інше словесне формулювання. Контактні питання дозволяють установити доброзичливі стосунки між дослідником і респондентом, "зламати лід".

У залежності від структури питання бувають відкриті і закриті. У відкритих питаннях респондент сам формулює відповідь. У закритих міститься перелік варіантів відповідей, і опитуваний вибирає з цього "віяла" ту відповідь, яка для нього прийнятна.

За формою розрізняються питання прямі і прожективні (непрямі). Прямі запитання стосуються існуючої ситуації. У прожективних питаннях ситуація задається, передбачається.

При підготовці опитувальника потрібно виходити з наступних правил формулювання питань:

- 1) питання повинне відповідати цілям і задачам дослідження;
- 2) кожне питання має бути логічно окремим;
- 3) формулювання питання має бути зрозуміле для всіх опитуваних, тому варто уникати вузькоспеціальних термінів. Питання повинне погоджуватися з рівнем розвитку респондентів, у тому числі найменш підготовлених;
- 4) не слід задавати занадто довгих питань;
- 5) варто прагнути до того, щоб питання стимулювали респондентів до активної участі в опитуванні, підвищували інтерес до досліджуваної соціологами проблеми;
- 6) питання не повинне уселяти відповідь, нав'язувати респонденту той чи інший його варіант. Він повинний формулюватися нейтрально;
- 7) має бути дотриманий баланс можливих позитивних негативних відповідей. У противному випадку питання може вселити респонденту спрямованість відповіді.

Анкета не є простою сумою питань, вона має визначену структуру. Щоб установити розмір анкети, кількість питань у ній, варто керуватися метою дослідження, передбачати результати анкетування і їхнє практичне використання. Анкета, як правило, складається з трьох частин: вступної, основної і паспортної. Вступна частина - це звертання до опитуваного, де вказуються мета опитування, умови анонімності опитування, напрямку використання його результатів, правила заповнення анкети. В основній частині містяться питання про факти, мотиви, оцінки і думки респондентів. Остання частина анкети включає питання про соціо-демографічні і біографічні данні опитування.

Анкетування варто застосовувати при вивченні оцінки ходу перебудови в трудових колективах, причинах плинності кадрів, ефективності бригадної форми організації праці, відношення до праці, психологічного клімату в колективі та ряду інших проблем.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО САМОСТІЙНОГО ЗАВДАННЯ

1. Розробіть бланк інтерв'ю з метою аналізу політичної активності студентства України.
2. Розробіть соціометричну карту для аналізу ступеня згуртованості студентської групи ДДМА.
3. Складіть тест-оцінку по проблемі професійної придатності студентів економічних спеціальностей вузу.
4. Розробіть анкету з метою збору інформації з питання адаптації працівників у трудовому колективі.
5. Складіть модель-схему проведення соціологічного дослідження із проблеми плинності кадрів на підприємстві.
6. Розробіть бланк інтерв'ю з метою збору первинної соціологічної інформації для поліпшення якості роботи міських бібліотек.

7. Розробіть анкету по проблемі: «Розлучення в студентській родині».
8. Розробіть модель-схему проведення соціологічного дослідження із проблеми: «Зростання молодіжної злочинності».
9. Розробіть анкету для проведення соціологічного дослідження із приводу споживчих переваг покупців відеотехніки.
10. Складіть питання для проведення експерт-опитування по проблемі формування середнього класу в Україні.
11. Розробіть анкету для проведення соціологічного дослідження із проблеми: «Страйк на шахтах Донбасу».
12. Розробіть соціометричну карту для збору первинної соціологічної інформації із проблеми: «Конфлікт трудового колективу».
13. Розробіть анкету з метою збору первинної соціологічної інформації із проблеми: «Демографічний спад у країнах Європи».
14. Розробіть бланк інтерв'ю з метою збору первинної соціологічної інформації з питання організації служб побуту на території заводу.
15. Розробіть тест із метою визначення рівня корисної управлінської діяльності в трудовому колективі.
16. Складіть питання для експерт-опитування із проблем екології в Україні.
17. Розробіть соціометричну карту для виявлення лідера в трудовому колективі.
18. Розробіть анкету з метою визначення рівня ефективності студентського самоврядування у вузі.
19. Розробіть бланк інтерв'ю з метою збору первинної соціологічної інформації із проблеми безробіття в Україні.
20. Розробіть анкету з метою аналізу ефективності діяльності міського відділу по справах молоді й студентів.
21. Розробіть бланк інтерв'ю по проблемі: «Пияцтво в робочий час на підприємстві».
22. Розробіть соціометричну карту для аналізу ступеня згуртованості трудового колективу.
23. Розробіть анкету з метою збору первинної соціологічної інформації з питання росту престижності вищої освіти.
24. Розробіть бланк інтерв'ю з питань корпоративної етики.
25. Складіть питання для проведення експерт-опитування по проблемі формування «середнього класу» в Україні.
26. Складіть тест для аналізу психологічної сумісності чоловіка й жінки.
27. Розробіть бланк інтерв'ю з метою збору первинної соціологічної інформації для поліпшення якості роботи міських бібліотек.
28. Розробіть модель-схему проведення соціологічного дослідження із проблеми: «Страйк на шахтах Донбасу».
29. Розробіть анкету по проблемі: «Розлучення в студентській родині».
30. Складіть модель-схему проведення соціологічного дослідження із проблеми плинності кадрів на підприємстві.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО РОБОТІ ІЗ СИТУАЦІЙНИМИ ВПРАВАМИ («CASE STUDY»)

Повна воля дій і розумінь студента досягається при розгляді «практичних ситуацій». Практична ситуація – кейс (англ. *case* – випадок) – це опис реального або вигаданого випадку прийнятих рішень, їхніх передумов і наслідків. Класичне визначення поняття «кейс»: «кейс являє собою опис ділової ситуації, що реально вставав або коштує перед відповідальними менеджерами; опис, що включає супутньої даної ситуації факти, думки, судження, на які звичайно на практиці і спираються рішення менеджерів». Ендрю Тоул додає до тому: «... кейс – каталізатор, що прискорює процес навчання шляхом привнесення в нього практичного досвіду». Використання практичних ситуацій у навчальних цілях, починаючи з появи першого збірника кейсів у 1921 році в гарвардській школі бізнесу, традиційно відбувається при вивченні, наприклад, юридичних і медичних ситуацій. Слухач, ознайомивши з умовами ситуації, повинний був висловити свої судження і сформулювати рішення, звіряючи них з реальним результатом. У 60-70-і роки викладач Гарвардської школи бізнесу почав широко застосовувати практичні ситуації при вивченні економіко-управлінських дисциплін. Тепер за рубежом мається величезна кількість навчальних практичних ситуацій, підготовлених різними викладачами в багатьох вузах. З'явилася і велика розмаїтість типів представлення навчальних практичних ситуацій. Це складні і прості, спеціалізовані і комплексні, друковані і телевізійні ситуації.

Саме коротке обґрунтування застосування кейсів у економічній соціології можна сформулювати так: «мудрість неможливо втолкувати». Сьогодні не існує якого-небудь єдиного й універсального методу і прийому навчання, вивчивши який, можна стати висококласним фахівцем. Життєві ситуації, особливо соціальні, настільки унікальні і так швидко розвиваються і видозмінюються, що навчання соціології повинне мати справу насамперед з моделями таких динамічних ситуацій. Кейс-метод орієнтовано у більшому ступені на розвиток аналітичних здібностей і уміння приймати вірні рішення, чим на розширення кола теоретичних знань і предметів.

Якщо більш докладно визначити призначення кейса-методу, то можна виділити такі основні мети:

- розвиток звичок аналізу і критичного мислення;
- об'єднання теорії і практики;
- представлення прикладів прийнятих управлінських рішень;
- представлення різних точок зору;
- формування звичок оцінки альтернативних варіантів в умовах невизначеності.

Крім цілей, при застосуванні кейса-методу досягаються побічні позитивні ефекти, наприклад:

- студенти одержують звички усної комунікації й аргументування своєї позиції;

- дійдуть висновку, що в більшості реальних ситуацій не буває одного правильного рішення і що бажання прочитати ще одну книгу, вивчити ще один метод і після цього вирішити всі проблеми не більш ніж ілюзія;
- у ході дискусій студенти виробляють впевненість у собі й у своїх силах, переконаність у тім, що в реальній бізнес-ситуації вони зможуть справитися з будь-якою проблемою;
- формуються стійкі звички раціонального поведіння в умовах неповної інформації, характерної для більшості практичних ситуацій;
- формуються звички раціонального поведіння при дозволі багатопараметричних, комплексних проблем;
- знайомлячись з описом кейса в ході аналізу інформації, слухачі одержують представлення про те, яка вихідна інформація може їм знадобитися при рішенні аналогічних практичних задач.

Відмінність практичних ситуацій і ділових ігор від традиційних форм навчання полягає в тому, що студенти грають у практичну ситуацію в прискореному режимі її розвитку. Студенти включаються в аналіз, обговорення, прийняття рішень. У результаті вони самостійно знаходять потрібні практичні дії в змодельованій ситуації. Практичні ситуації стають «школою ділового життя», де здобуваються знання на рівні управлінських алгоритмів. При ділових іграх нові знання не передаються від викладача до студентів, а виробляються самими учасниками заняття.

Ділова гра – це багатофункціональний метод навмисного розвитку знань і звичок людини або групи людей, спрямована на конкретну область знань, практичних звичок або психологічних якостей.

Особливості опису «практичної ситуації»

Результат будь-якої практичної управлінської ситуації в значній мірі залежить від способу опису ситуації. Саме спосіб опису покликаний «розбудити» мозок студента і підштовхнути його до логічного аналізу. Усю сукупність рекомендацій зі складання навчальної практичної ситуації можна розділити на кілька груп.

По-перше, ця наявність «людського» елемента. Ситуація повинна бути цікавою по сюжеті, близької до реальності або створювати повне відчуття реальності подій, що досягається різними прийомами (наприклад, використання реальних назв міст, підприємств і продукції, прізвищ учасників, дат подій).

По-друге, бажаної є свідомо драматизація ситуації.

По-третє, стиль повинний забезпечити оперативне знайомство з матеріалом. Обсяг матеріалу не повинний перевищувати двадцять сторінок машинного тексту. Структура матеріалу викладається як послідовність невеликих розділів розміром 0,3-1 сторінка машинописного тексту з чітко орієнтованим заголовком. Діаграма, графіки, таблиці – це додатковий матеріал для практичної ситуації, і він приводиться в додатках.

По-четверте, кількість описуваних подій і фактів повинне бути «обмежено-достатнім». З одного боку, необхідно «затуманити» ситуацію, «розмазати» дані по всьому матеріалі, але з іншого боку, не повинно бути абсолютно зайвих даних і повинна зберігатися загальна (єдина) його орієнтація.

Не слід підганяти дані під чіткі теоретичні залежності (життя звичайно не укладається у тверді рамки теорії), необхідно обновляти цифровий матеріал (наприклад, облік динаміки цін масштабів, асортименту).

Орієнтація на логічний аналіз досягається чергуванням у викладі дій управлінського персоналу і наслідків, виключенням з матеріалу оцінок, логічних висновків і висновків. Матеріал дає констатацію подій (як фотографія), а висновки й аналіз покладаються на читача (слухача). Фактичний виклад як би обривається, надаючи читачеві (слухачеві) можливість самостійно зробити висновок.

З позиції аналітичних труднощів виділяють три групи «практичних ситуацій».

1. Маються описи проблем і рішень.
2. Маються описи проблем і необхідно висловити варіанти їхніх рішень.
3. Мається опис ситуації, необхідно виділити проблеми і їхні можливі рішення.

Сценарій заняття

Навчальне заняття з використанням практичних ситуацій відбувається по спеціальному сценарії.

1. Первісне знайомство з матеріалом здійснюється завчасно. Кожен слухач одержує опис кейса і самостійно вивчає матеріал. Для первісного знайомства й індивідуального аналізу звичайно потрібно від 20 до 120 хвилин у залежності від обсягу матеріалу.

2. Попереднє обговорення кейса в аудиторії проводиться для того, щоб викладач переконався в чіткому засвоєнні матеріалу і правильному розумінні поставлених у кейсі проблем усіма слухачами. Викладач відповідає на запитання, тільки після роз'яснення подій або фактів, а не для пояснення причин або варіантів управлінських рішень.

3. Аналіз практичної ситуації в підгрупі – етап самостійної роботи слухачів. Рекомендована кількість людей у групі – 3-6. Обговорення кейса в підгрупах дозволяє кожному студентові взяти участь в обговоренні, висловити свою точку зору й одержати представлення про ідеї інших учасників. По-друге, у слухачів виробляються звички командної роботи, уміння вислухувати і враховувати чужі думки. По-третє, обговорення в маленькій групі змушує кожного бути цілком підготовленим до роботи, тому що в маленькій групі неможливо сховати некомпетентність. Головна задача підгрупи в цьому – підготуватися до формулювання своїх висновків і висновків перед групою. Підгрупа, вивчаючи практичну ситуацію, може підготувати:

- перелік ключових подій у часі;
- таблицю задач і прийнятих рішень;
- діаграму наслідків;
- графіки змін техніко-економічних показників;
- класифікаційні групи дій і подій, таблиці і графіки

Повідомлення підгрупи передбачають аналіз динаміки подій, оцінку впливу на подію конкретних дій або прийнятих рішень, оцінку наслідків

можливих варіантів управлінських рішень, припущення можливого наступного розвитку подій.

4. Дискусія в групі організується на основі повідомлень підгруп. Представники кожної з підгруп виступають зі своїм аналізом, причому слухачі виступають у ролі опонентів до доповідача. Викладач виконує роль координатора і керівника дискусії, а при необхідності й опонента, активізуючи і направляючи дискусію. Питання до доповідача можуть бути наступними:

Що тут є головним?

Що Ви про це думаєте?

Які існують приклади цього?

Що є тут керуванням?

Як Ви зробили б це?

Які виявилися наслідки?

Кого це торкнеться?

Чи не пропустили Ви дещо?

З чийх позицій Ви це пропонуєте?

Ступінь залучення слухачів у дискусію залежить від:

- зручності ситуації для дискусії;
- зручності навчального приміщення;
- розміщення студентів;
- знання студентом матеріалу;
- наявності чіткої системи в описі практичної ситуації;
- знання студентами процесу обговорення;
- наявності в студентів теоретичної підготовки;
- ступеня заплутаності викладу і розміру опису;
- настрою студентів на бажання до навчання.

5. Підведення підсумків здійснюється викладачем, що дає оцінку висновкам підгруп і окремих студентів, усьому ходові дискусії. Одночасно необхідно сформулювати й обґрунтувати варіанти дій, що не були запропоновані слухачами.

Кейс «КОНФЛІКТ»

Кейс 1

Вихідні дані. У родині Зикіних є доросла дочка Маша. Дочка учиться в інституті, багато працює, утомлюється. Батьки вважають, що дівчинці на канікулах варто було б відпочити, з'їздити в пансіонат або будинок відпочинку, і тому купують путівку для спільної (з ними) поїздки. Батьки знають, що Маша любить їздити відпочивати. Але в останні час вона стала постійно відмовлятися від спільних поїздок з батьками (хоча раніш їздила з задоволенням). Вона прагне залишитися будинку, піти куди-небудь із друзями, але не з родиною. Батьки стали ображатися, вони не знають, що робити.

Постановка задачі:

1. Скласти схему можливого розвитку конфлікту в родині Зикіних.
2. Визначити об'єкт конфліктної ситуації, позитивні і негативні функції конфліктної ситуації (з погляду Маші і батьків).

3. Скласти перелік інцидентів, що можуть перетворити конфліктну ситуацію в конфлікт.

4. Запропонувати можливий вихід з даної ситуації з погляду Маші.

Кейс 2

Вихідні дані. Керівник підприємства здав в оренду трудовому колективові збиткова ділянка. Незабаром справи на ділянці налагодилися і було прийняте рішення про його реорганізації в самостійне мале підприємство (МП), але зі збереженням виконання необхідних робіт для всього підприємства. МП стало розвиватися, більшість працівників основного підприємства виявилися «на змісті» у МП, одержуючи прямо або побічно від нього доплати за виконання робіт для МП. У зв'язку з тим, що заробітна плата працівників на МП більш ніж у два рази вище, ніж у середньому по всьому заводі, з'явилася погроза виникнення конфлікту в колективі основного підприємства.

Керівник основного підприємства не хоче діяти силовими, забороненими методами, але розуміє, що треба почати якісь міри, інакше він утратить контроль над усією ситуацією.

Постановка задачі:

1. У чому причини створеної ситуації з погляду теорії соціальних ролей?
2. У чому дії керівників (основного і малого підприємств) не збігаються з чеканням навколишніх?
3. Як можна вийти зі створеної ситуації?

Методичні вказівки. В основу задачі покладений підхід до розгляду причин конфлікту з погляду *теорії рольового поводження*.

Роль – визначений шаблон, стереотип, модель звертання людини, об'єктивно задана соціальною позицією особистості в системі суспільних або особистих відносин. Роль визначається своєю назвою, позицією індивіда, виконуваною функцією в системі соціальних відносин і чеканнями навколишніх.

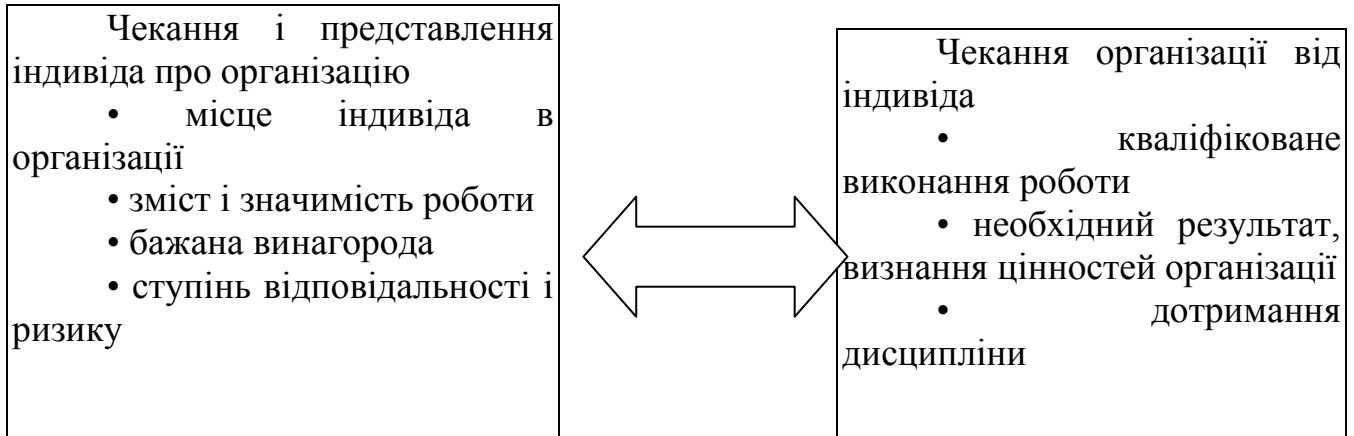
Протягом усього життя людина грає безліч ролей, виходячи з тих функцій, що їй приходить виконувати: батька, чоловіка, дитини, підлеглого, начальника, покупця і т.д. Кожна з цих ролей складається з задач, що повинна вирішувати «актор», і з *поводження* в цій ролі відповідно *чеканням навколишніх*.

Якщо поведження індивіда відповідає чеканням оточуючих людей від даної ролі, то людина нормально ними сприймається. Якщо ж не відповідає, то оточення може відіпхнути від себе таку особистість, зажадавши зміни звертання, або виникне схований конфлікт.

Поводження індивіда відповідно до задач ролі і чеканнями навколишніх являє собою *рольове поведження*. Якщо член групи успішно виконує свою роль, поводить відповідно чеканням навколишніх і при цьому сам особисто одержує задоволення від змісту, характеру і результатів своєї діяльності і своєї взаємодії з оточенням, то не виникає конфліктних ситуацій. Також необхідна

відповідність чекань кожного з учасників конфліктної взаємодії: чекань працівника і чекань організації (мал. 1).

У кожній із запропонованих ситуацій досить ясно простежується невідповідність рольового поведіння учасників взаємодії рольовому чеканню навколишніх: батьків щодо дорослої дочки; керівника ділянки щодо директора підприємства.

Малюнок 1 – Взаємозв'язок чекань індивіда й організації

Опис ходу занять

Група розбивається на 4-5 підгруп, кожної з яких лунає опис ситуацій і питання. Порядок проведення обговорення може бути різним: групам видаються різні питання для підготовки (№1 – першій підгрупі, №2 – другій підгрупі і т.д.), або задаються різні точки зору по розглянутих ситуаціях (розглянути з погляду Маші для ситуації №1; з погляду директора підприємства в ситуації №2). Після підготовки протягом 15-20 хвилин студенти пропонують свої варіанти рішень, колективно обговорення ситуації по всіх поставлених питаннях з різних точок зору.

Кейс «ВІДЕОТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ»

Вихідні дані і постановка задачі

Відеотренінг проводиться з метою:

- відпрацювання в студентів звичок спілкування для попередження виникнення конфліктних ситуацій або для виходу з уже виниклих;
- виявлення в студентів сильних і слабких сторін поведіння в конфліктних ситуаціях.

Відеотренінг дозволяє фіксувати увага на тих або інших аспектах поведіння особистості або групи для того, щоб кожен учасник цього заняття за допомогою ведучих міг знайти, що в нього виходить удаю, на що варто звернути увагу у взаєминах з колегами в конфліктних ситуаціях.

Для колективної роботи пропонується набір невеликих конфліктних ситуацій, які необхідно оперативно підготувати і програти перед камерою. Як приклад можна скористатися наступними варіантами конфліктних ситуацій.

Кейс 1

Відділові керування персоналом фірми по виробництву і реалізації комп'ютерів необхідно провести співбесіду по прийому фахівців на роботу і вибрати з двох претендентів одного, а іншому чемно відмовити.

Учасники: представник відділу керування персоналом фірми; претендент №1 – студент денного відділення академії, що дуже хоче одержати дане місце, але в нього немає досвіду; претендент №2 – працює в аналогічній фірмі, але по іншій спеціальності і з якоїсь причини хоче поміняти місце роботи.

Кейс 2

Інспектор ДАІ вимагає, щоб студент, що під'їжджає до академії на машині, не ставив свою машину на площадці біля будинку, а залишав неї за огорожею.

Учасники: інспектор ДАІ, що постійно чергує в академії; студент академії, що, крім навчання, займається ще і бізнесом, тому він не може обходитися без машини, але ставити її далеко від вікон інституту не може – боїться за схоронність.

Кейс 3

Керівникові економічної служби фірми «Кристал» необхідно, щоб економіст Петрова О.П. вийшла на роботу в суботу.

Учасники: керівник економічної служби фірми, якому треба терміново до понеділка (справа відбувається в п'ятницю в другій половині дня) закінчити звіт. Він не встигає і просить свого співробітника, економіста Петрову О.П., вийти на роботу в суботу і закінчити цей звіт. Економіст Петрова О.П. заздалегідь замовила машину для переїзду на нову квартиру, обмін якої тривав досить довго.

Методичні вказівки. Відеотренінг засновано на передачі його учасникам інформації зворотного зв'язку, що дозволяє людині подивитися на себе очима своїх колег, однокурсників і оцінити свою поведінку з боку. Видача й одержання цієї інформації є важливим компонентом спілкування, допомагає особистості побачити себе такий, котрої бачать її інші.

Процедура відеотренінгу припускає виконання студентами серії вправ і задач, що вимагають рішення ряду ситуацій, іноді конфліктних. Хід рішення записується на відеокасету. Після кожної групи вправ відбувається відтворення запису і колективне обговорення переглянутого матеріалу. Це дозволяє учасникам заняття подивитися очима інших студентів на виконання задач.

Слід зазначити, що в багатьох людей існує помилкове представлення про те, що є їхніми достоїнствами або недоліками в процесі спілкування. У ході загального перегляду й аналізу ігрових ситуацій учасники семінару можуть по-новому побачити природу психологічних бар'єрів, що перешкоджають ефективному спілкуванню.

Високий темп тренінгу дає можливість кожному студентові в ході чотиригодинного заняття бачити себе на екрані від 4 до 10 хвилин, а в центрі уваги групи залишатися до 15 хвилин.

Не слід забувати використовувати при виступах усі засоби спілкування: вербальні (слова) і невербальні (жести, міміка, паузи, тембр голосу, темп мови, посмішка, сміх, вираження очей).

Опис ходу занять

1. *Індивідуальні виступи* по вільних або заданих темах. На цьому етапі всі студенти групи одержують задачу, готуються протягом 5-6 минут і починають по черзі виступати перед аудиторією (2 хвилини) з одночасним записом на відеоплівку.

2. *Перегляд і обговорення індивідуальних виступів*: виявлення вдалих і помилкових прийомів виступу, розбір допущених неточностей, фіксування на дошці застосованих прийомів спілкування.

3. *Колективна робота*: рішення невеликих конфліктних ситуацій. Робота проходить по підгрупах по два-три чоловіка методом рольового спілкування з одночасним записом на відеоплівку.

4. *Перегляд і обговорення рішення конфліктних ситуацій*, запропонованих студентам для рольового спілкування.

Робиться висновок: чи вирішений ситуація, з чийого погляду, за рахунок чого, хто з граючих виконав поставлену задачу і за рахунок якого прийому.

КОМПЛЕКСНЕ ТЕСТУВАННЯ ЗА КУРСОМ «ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ»

1 Економічна соціологія – це:

- а) наука про суспільство;
- б) вчення про соціальні групи й спільності;
- в) наука про соціальні відносини;
- г) наука про соціальну поведінку;
- д) усі відповіді вірні

2 Девіація - це:

- а) різновид соціалізації особистості;
- б) вид адаптації;
- г) відхилення в системі морально-правових норм;
- д) суїцид

3 Соціалізація особистості – це:

- а) освоєння норм і традицій даного суспільства;
- б) вид аномії;
- в) вид адаптації;
- г) усі відповіді вірні;
- д) усі відповіді не вірні

- 4 Хто з названих соціологів є представником вітчизняної соціології: Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Є. де Роберті, І. Кін, М. Вебер, М. Мід.
- 5 Хто з названих соціологів є представником закордонної соціології: М. Карєєв, М. Вебер, М. Бакунін, Р. Дарендорф, П. Кропоткін.
- 6 Етапи економіко-соціологічного дослідження:
- а) робочі гіпотези;
 - б) аналіз предмета дослідження;
 - в) об'єкт дослідження ;
 - г) методи збору первинної соціологічної інформації;
 - д) усі відповіді вірні.
 - є) усі відповіді не вірні;
 - ж) вірні відповіді б) і в);
 - з) вірні відповіді а) і г).
- 7 Соціометрія – це:
- а) вид опитування в малих соціальних групах;
 - б) груповий психологічний тест;
 - в) метод збору первинної соціологічної інформації;
 - г) аналіз предмета дослідження;
 - д) вірні відповіді а), б), в);
 - є) вірні відповіді б), г);
 - ж) усі відповіді не вірні.
- 8 Етапи розвитку соціології як самостійної науки:
- а) VII в. д.н.е. – сер. XIX в.;
 - б) сер. XIX в. – початок XXI в.;
 - в) XIV в. – сер. XIX в.;
 - г) усі відповіді вірні;
 - д) усі відповіді не вірні.
- 9 Культура – це:
- а) зразки і норми поведінку;
 - б) світогляду й ідеології;
 - в) ідеї і міфи;
 - г) усе, що має соціокультурний зміст;
 - д) усі відповіді вірні;
 - є) вірні відповіді а) і б).
- 10 Економічна соціологія оперує:
- а) соціальними фактами;
 - б) соціальними факторами;
 - в) соціологічними фактами;
 - г) усі відповіді вірні.
- 11 Теорія культурно-історичних типів належить:
- а) П. Сорокіну;
 - б) М. Данілевському;
 - в) О. Шпенглеру;
 - г) М. Веберу;
 - д) Е. Дюркгейму;

- є) усі відповіді вірні;
- ж) віри відповіді а) – в);
- з) усі відповіді не вірні.

12 Економічна соціологія відрізняється від інших гуманітарних дисциплін:

- а) об'єктом дослідження;
- б) предметом дослідження;
- в) законами;
- г) проблемами;
- д) усі відповіді вірні;
- є) усі відповіді не вірні.

13 Аномія – це:

- а) порушення в цінностнонормативній системі;
- б) різновид девіації;
- в) модель адаптації особистості в суспільстві;
- г) революція;
- д) злочинність;
- є) проблема соціологічного дослідження;
- ж) вірні відповіді а), г), д), є);
- з) вірні відповіді б), в).

14 Теорія соціальної стратифікації належить:

- а) О. Конту;
- б) П. Сорокіну;
- в) М. Веберу;
- г) А. Тойнбі;
- д) Г. Спенсеру;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді б) – г);
- з) вірні відповіді а), д);
- і) усі відповіді не вірні.

15 Термін «Етноцентризм» ввів у соціологію:

- а) Г. Спенсер;
- б) У. Самнер;
- в) П. Сорокін.

16 Аксиологія – це:

- а) напрямок соціальної психології;
- б) наука про цінності;
- в) напрямок соціал-дарвінізму;
- г) усі відповіді вірні.

17 Елементи соціальної культури:

- а) мова;
- б) зразки та норми поведінки;
- в) правила спортивних змагань;
- г) правила шлюбних відносин;
- д) цінності особистості;

ж) усі відповіді вірні;

з) вірні відповіді в) і д).

18 Термін «аномія» ввів у соціологію:

а) О. Конт;

б) Р. Дарендорф;

в) Е. Дюркгейм;

г) І. Кін.

19 Девіація – це:

а) метод збору первинної соціологічної інформації;

б) вид експерт-опитування;

в) відхилення в системі соціально-правових норм

г) вид соціалізації.

20 Ритуалізм - це:

а) вид конформізму;

б) спосіб адаптації;

в) модель «рівнобіжного існування» особистості в даному суспільстві і культурі;

г) вид соціалізації особистості;

д) усі відповіді вірні;

є) вірні відповіді б) і в);

ж) вірні відповіді а) і г).

21 Нормативна особистість – це:

а) несоціалізована особистість;

в) екстраверт;

г) різновид модальної особистості;

д) особистість, що відповідає даному суспільству;

є) усі відповіді не вірні;

ж) вірні відповіді а) і г).

22 Сучасна соціальна типологія особистостей включає:

а) особистість, що несе визначену соціальну функцію;

б) особистість, не здатну змінювати соціальні ролі;

в) інноваційну особистість;

г) особистість, здатну змінювати соціальні ролі;

д) екстравертований тип особистості;

є) інтровертований тип особистості;

ж) усі відповіді вірні.

23 Рівні взаємодії соціальних культур:

а) груповий;

б) сімейний;

д) національний;

є) нейтральний;

ж) альтернативний;

з) усі відповіді вірні;

і) вірні відповіді в) і ж).

24 Соціальна роль – це:

- а) положення на соціальній ієрархічній градації;
- б) різновид соціального статусу;
- в) поводження, що реалізує норми співтовариства;
- г) усі відповіді вірні.

25 Модальна особистість – це:

- а) різновид нормативної особистості;
- б) ритуальна особистість;
- в) особистість, що не відповідає даній культурі;
- г) девіантна особистість;
- д) усі відповіді не вірні;
- є) вірні відповіді в) і г);
- ж) вірні відповіді а) і б);

26 Термін «соціологія» ввів у соціальну науку:

- а) М. Вебер;
- б) У. Самнер;
- в) О. Конт;
- г) Е. Дюркгейм.

27 Маргинальність – це:

- а) прояв суспільної субкультури;
- б) перехідний соціальний стан суб'єкта;
- в) прояв культурної відсталості індивіда;
- г) прояв психологічної невідповідності епосі;
- д) модальність особистості;

28 Структура соціології:

- а) спеціальні соціологічні теорії;
- б) соціологічні дослідження;
- в) теоретична соціологія;
- г) макросоціологія;
- д) мікросоціологія;
- є) вірні відповіді г) і д);
- ж) вірні відповіді а) – в);
- з) усі відповіді вірні.

29 Методи соціологічного аналізу:

- а) діалектичний аналіз;
- б) єдність історичного і логічного аналізу;
- в) єдність об'єктивного і суб'єктивного підходів;
- д) єдність кількісного і якісного підходів;
- є) багатофакторний підхід;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

30 Моделі девіантної адаптації особистості до даного суспільства:

- а) ритуалізм;
- б) конформізм;
- в) етноцентризм;

- г) інновація;
- д) ескейпізм;
- є) бунт;
- ж) плюралізм;
- з) усі відповіді вірні;
- к) вірні відповіді г), д), є).

31 Типологія особистостей включає:

- а) модальна особистість;
- б) нормативна особистість;
- в) інноваційну особистість;
- г) інтровертований тип особистості;
- д) екстрвертований тип особистості;
- є) конформну особистість;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

32 Соціальна роль – це:

- а) поведінку, що реалізує норми співтовариства;
- б) реалізація соціальних функцій особистості;
- в) співвідносне положення в соціальній структурі;
- г) різновид соціального статусу;
- д) усі відповіді вірні.

33 Економічна соціологія – це:

- а) навчання про соціальні спільності та інститути;
- в) навчання про соціальні факти і явища;
- д) прикладна наука;
- є) галузь соціальної філософії;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) усі відповіді не вірні.

34 Термін «аномія» уперше ввів:

- а) Г. Спенсер;
- б) У. Самнер;
- в) Е. Дюркгейм;
- г) Л. Мечніков.

35 Методи збору первинної соціологічної інформації:

- а) соціометрія;
- б) тестування;
- в) контент-аналіз;
- г) експерт-опитування;
- д) «мозкова атака»;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді б) і г);
- з) усі відповіді не вірні.

36 Логічний аналіз предмета дослідження включає:

- а) анкетування;
- б) експерт-опитування;

- в) інтерпретація;
- г) інтеріоризація;
- д) операціоналізація;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) усі відповіді не вірні.

37 Девіація – це:

- а) прояв маргинальності;
- б) різновид аномії;
- в) поведінка, яка відхиляється від соціально-правових норм;
- г) деструктивна поведінка;
- д) усі відповіді вірні;
- є) вірні відповіді в) і г);
- ж) вірні відповіді а) і б).

38 Соціологія оперує:

- а) соціальними фактами;
- б) соціальними факторами;
- в) соціологічними фактами;
- г) усі відповіді вірні;
- д) усі відповіді не вірні.

39 Види соціологічних досліджень:

- а) разове;
- б) панельне;
- в) розвідувальне;
- г) аналітичне;
- д) усі відповіді вірні;
- є) вірні відповіді а) і д);
- ж) вірні відповіді б) і є).

40 Експерт-опитування – це:

- а) вид опитування;
- б) метод збору інформації;
- в) «мозковий штурм»;
- г) усі відповіді вірні;
- д) усі відповіді не вірні.

41 Теорія культурно-історичних типів припускає:

- а) лінійний розвиток історії;
- б) циклічний розвиток історії;
- в) розвиток історії по спіралі;
- г) поступальний розвиток культури;
- д) усі відповіді не вірні.

42 Виключите зі списку представників вітчизняної соціології: У. Самнер, Є. де Роберті, Е. Дюркгейм, М. Вебер, О. Конт, Г. Зіммель, Г. Спенсер.

43 Виключіть зі списку представників західної соціології: Л. Мечніков, М. Карєєв, М. Бакунін, П. Сорокін, Є. де Роберті, М. Ковалевський.

44 Соціалізація – це:

- а) метод аналізу соціальної інформації;

- б) спосіб адаптації;
- в) етап зімкнення колективу;
- г) інтеріоризація;
- д) усі відповіді вірні.

45 Види соціологічних досліджень:

- а) теоретичні;
- б) емпіричні;
- в) когортні;
- г) панельні;
- д) повторні;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді в), г).

46 Види соціологічних досліджень:

- а) разові;
- б) повторні;
- в) аналітичні;
- г) описові;
- д) розвідувальні;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) усі відповіді не вірні.
- з) вірні відповіді а), б).

47 Соціальна культура – це:

- а) знаки і значення, приписувані діям;
- б) зразки і норми поведінки;
- в) аксіологічна система;
- г) регулятивний механізм взаємодії людей;
- д) усі відповіді вірні.

48 Ескейпізм – це:

- а) вид соціалізації особистості;
- б) вид конформізму;
- в) модель «рівнобіжного існування» особистості;
- г) спосіб адаптації в даному суспільстві;
- д) усі відповіді не вірні.

49 Акомодація – це:

- а) «нав'язування» далеких цінностей;
- б) добровільне освоєння цінностей іншої культури;
- в) модель етноцентризму;
- г) усі відповіді не вірні.

50 Термін «соціологія» увів:

- а) Конфуцій;
- б) Аристотель;
- в) П. Сорокін;
- г) О. Конт;
- д) Е. Дюркгейм;
- є) усі відповіді не вірні.

51 Маргинальність – це:

- а) прояв аномії;
- б) прояв девіації;
- в) перехідний соціальний стан;
- г) наслідок культурної відсталості;
- д) наслідок психологічної невідповідності;
- є) усі відповіді вірні;
- ж) вірні відповіді в) – д);
- з) вірні відповіді б) і д);
- і) усі відповіді не вірні.

52 Аномія – це:

- а) стадія соціалізації особистості;
- б) вид девіації;
- г) модель адаптації особистості в суспільстві;
- д) злочинність;
- є) порушення соціальних і правових норм даного суспільства;
- ж) вірні відповіді а), г);
- з) вірні відповіді д), є).

53 Зарубіжна соціологія представлена:

- а) теорія «людських відносин»;
- б) концепція «досугової цивілізації»;
- в) теорія соціальної стратифікації;
- г) школа «соціальних систем»;
- д) усі відповіді не вірні.

54 Вітчизняна соціологія представлена:

- а) теорія «соціальних систем»;
- б) концепція «збагачення праці»;
- в) антиеволюційна теорія суспільного розвитку;
- г) теорія соціальної мобільності;
- д) вірні відповіді а), б);
- є) вірні відповіді в), г).

55 Полігамія:

- а) вид моногамії;
- б) різновид ендогамії;
- г) груповий шлюб;
- д) парний шлюб;
- є) вірні відповіді а), в);
- ж) вірні відповіді б), г);
- з) усі відповіді не вірні.

56 Моногамія – це:

- а) вид полігамії;
- б) первинний проміскуїтет;
- в) груповий шлюб;
- г) «гаремна» родина;
- д) усі відповіді не вірні.

ДОСЛІДЖУВАНІ ТЕМИ В КУРСІ «ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ»

ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО СУСПІЛЬСТВО: ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ, СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ

Приступаючи до освоєння цієї фактично вступної теми, важливо чітко сформулювати мети, які варто досягти в ході її вивчення. Вони полягають у наступному:

- усвідомити, що являє собою наука економічна соціологія, а також уміти дати її визначення і пояснити, яке місце займає вона серед інших гуманітарних і соціальних наук;
- визначити, що є об'єктом економічної соціології, а що складає її предмет і вказати різницю між цими поняттями;
- представити економічну соціологію як єдність теоретичних і емпіричних знань, а також уміти виділити рівні соціологічної системи знань і пояснити взаємозв'язок між ними;
- знати зміст основних функцій економічної соціології, уміти дати їм визначення і показати їхню роль надалі розвитку соціологічного знання.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с. – 287 с.
- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В. И. Добренькова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Комозин А.Н., Кравченко А.И. Популярная социология. – М.: Профиздат, 1991. – 137 с.
- 4 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 5 Кравченко А.И. Социология: справоч. пособие. – М.: Моск. Лицей, 1996. – 228 с.
- 6 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 360 с.
- 7 Лукашевич И.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 8 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 410 с.
- 9 Попова И.М. Социология. Введение в специальность: Учебник. – К.: Тандем, 1997. – 266 с.
- 10 Радугин А.А., Радугин К.А. Социология: Курс лекций. – Воронеж, 1994. – 150 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин – КМАУП, 1998. – 372 с.
- 12 Смелзер Н. Социология: Статьи разных лет. – М.: Феникс, 1994. – 120 с.
- 13 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 14 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 15 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 16 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 17 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ СФЕРИ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Як основні мети, які варто осягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- знати основні передумови виникнення економічної соціології як самостійної галузі наукових знань;
- показати, у чому полягає сутність концепції О. Конта, а також яка роль позитивізму і його основних напрямків надалі розвитку соціології;
- мати представлення про основні етапи становлення і розвитку економічної соціології як науки;
- визначити головні віхи розвитку соціологічної науки в Росії й охарактеризувати роль і стан соціології в незалежній Україні.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс, 1993. – 160 с.
- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В.И. Добренкова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Западная социология / И.А. Громов, А.Ю. Мацкевиц, В.А. Семенов – СПб.: Ольга, 1997. – 330 с.
- 4 Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології від античності до початку ХХ ст. – К.: Либідь, 1993. – 470 с.
- 5 История социологии: Учеб. пособие / Под общ. ред. А.Н. Елеукова и др. – Минск: Вышэйш. шк., 1993. – 340 с.
- 6 Кондратик Л.Й. Історія соціології України в іменах. – Луцьк: ВДУ, 1996. – 178 с.
- 7 Кукушкина Е.И. Русская социология XIX – начала XX века. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 286 с.
- 8 Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Посібник. – К.: Либідь, 1996. – 255 с.
- 9 Попова И.М. Со – 318 с.циология. Введение в специальность: Учебник. – К.: Тандем, 1997. – 266 с.
- 10 Ручка А.А., Танчер В.В. Очерки истории социологической мысли. – К.: Наук. думка, 1992. – 304 с.
- 11 Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К.: Наук. думка, 1995. – 378 с.
- 12 Социологическая мысль в России. – Л.: Наука, 1978. – 410 с.
- 13 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 14 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 15 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 16 Справочное пособие по истории немарксистской западной социологии. – М.: Наука, 1986. – 258 с.
- 17 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 18 Якуба Е.А Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІОЛОГІЧНІ ЗАКОНИ І КАТЕГОРІЇ

Як основні мети, які варто досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- знати визначення поняття "соціологічний закон", уміти пояснити його сутність і відмінність від законів інших наук;
- мати представлення про структуру і види соціологічних законів, уміти коротко охарактеризувати кожний з видів;
- розібратися в класифікації соціологічних законів і вміти ілюструвати форми їхнього прояву в суспільстві;
- представляти, що таке категорії соціології, у чому їхня сутність і відмінність від соціологічних законів;
- уміти розкривати типологію соціологічних категорій і їхня роль у розвитку соціологічного знання;
- знати зміст основних категорій соціології і вміти них класифікувати по різних підставах.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с. – 287 с.
- 2 Кравченко А.И. Социология: Справоч. пособие. – М.: Моск. лицей, 1996. – 228 с.
- 3 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 4 Осипов Г.В. Социология и социализм. – М.: Мысль, 1990. – 322 с.
- 5 Осипов Г.В. Теория и практика социологических исследований в СССР. – М.: Наука, 1979. – 290 с.
- 6 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.: МАУП, 1998. – 372 с.
- 7 Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 298 с.
- 8 Социологический словарь. – Минск: Университетское, 1991. – 248 с.
- 9 Социологический энциклопедический словарь / Ред.-коорд. Г.В. Осипов. – М.: ИНФРА-М – НОРМА, 1998. – 520 с.
- 10 Социология / Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 580 с.

- 11 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 12 Туленков Н.В. Социологические законы и категории: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 13 Уледов А.К. Социологические законы. – М.: Мысль, 1975. – 160 с.
- 14 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 15 Щепаньский Я. Элементарные понятия социологии. – М.: Прогресс, 1969. – 250 с.

СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

Основними цілями, які варто досягти в процесі освоєння цієї теми, можуть бути наступні:

- знати визначення і розуміти сутність терміна "суспільство в його широкому і вузькому значеннях, а також уміти розрізняти поняття "суспільство", "держава", "країна";
- скласти уявлення про різні типи суспільства і вміти них підрозділяти, використовуючи різні підстави;
- розібратися в сутності системного підходу до вивчення суспільства, мати чітке представлення про поняття "система" і "соціальна система";
- відрізняти поняття "соціальна система" і "соціальна структура", а також знати їхню сутність, види, характерні риси й особливості;
- уміти розкрити зміст суспільства як соціетальної (великої соціальної) системи й охарактеризувати входні в нього найважливіші елементи (підсистеми), а також механізм їхньої взаємодії;
- знати зміст і розходження таких системообразуючих елементів суспільства, як соціальна спільність, соціальна група, соціальний інститут, соціальна організація, особистість.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренкова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 140 с.
- 2 Акофф Р., Эмери Ф. О целеустремленных системах: Пер. с англ. – М.: Сов. радио, 1974. – 296 с.
- 3 Афанасьев В.Г. Мир живого: системность, эволюция и управление. – М.: Политиздат, 1986. – 298 с.
- 4 Афанасьев В.Г. Системность и общество. – М.: Политиздат, 1982. – 160 с.
- 5 Дятченко Л.Я. Социальные технологии в управлении общественными процессами. – Белгород: Центр социальных технологий, 1993. – 176 с.
- 6 Карташев В.А. Система систем. Очерки общей теории и методологии. – М.: Прогресс-Академия, 1995. – 234 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 8 Краткий словарь по социологии. – М.: Политиздат, 1989.

- 9 Лукашевич И.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. —К.: МАУП, 1996. — 276 с.
- 10 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. — К.: Абрис, 1996. — 350 с.
- 11 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. — Харьков: Прапор, 1997. — 276 с.
- 12 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. — К.: МАУП, 1998. — 372 с.
- 13 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. — М.: Феникс, 1994. — 450 с.
- 14 Современная западная социология: Словарь. — М.: Политиздат, 1990. — 298 с.
- 15 Социология / Г.В. Осипов и др. — М.: Мысль, 1990. — 580 с.
- 16 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. — Харьков: Рубикон, 1996. — 480 с.
- 17 Якуба Е. А. Социология: Учеб. пособие. — Харьков: Константа, 1996. — 204 с.

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Як головні мети при вивченні даної теми можуть бути наступні:

- знати визначення терміна "соціальна структура суспільства" у широкому і вузькому його значенні і уміти виділити основні елементи структури суспільства;
- усвідомити поняття "соціальний статус" і виділити його видові особливості, а також розкрити зв'язок з поняттями "соціальна роль", "соціальний ранг";
- показати, яким образом соціальна нерівність формується на основі рангових показників і яких форм нерівності існують у сучасному суспільстві;
- розкрити сутність основних теорій соціальної структури суспільства, а також показати їхні переваги й обмеження;
- визначити зміст соціальної стратифікації, розкрити сутність її видів і основних стратифікаційних моделей сучасного суспільства;
- усвідомити значення терміна "соціальна мобільність" і його роль у динаміку соціальної структури сучасного суспільства;
- визначити основні елементи соціально-класової структури українського суспільства і показати їхній вплив на динаміку його розвитку.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Антипина Г.С. Теоретико-методологические проблемы исследования малых социальных групп. — Л.: Наука, 1988. — 290 с.
- 2 Барбер Б. Структура социальной стратификации и тенденции социальной мобильности // Американская социология. — М.: Прогресс, 1972. — 38 с.
- 3 Беляева Л.А. Средний слой российского общества: проблема обретения социального статуса // Социологические исследования. — 1993. — № 10. — 27 с.

- 4 Гидденс Э. Стратификация и классовая структура // Социологические исследования. – 1992. – № 9. – 14 с.
- 5 Дюркгейм З. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 6 Комаров М.С. Социальная стратификация и социальная структура // Социологические исследования. – 1992. – № 7. – 26 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 8 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1997. – 228 с.
- 9 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 10 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 11 Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Прогресс, 1992. – 560 с.
- 12 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 13 Туленков Н.В. Социальная структура общества: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 14 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 15 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 16 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 17 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ОСВОЄННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ

Основними цілями, які варто досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- уміти пояснити, що таке соціалізація й у чому її сутність;
- показати, які існують погляди соціологів на соціалізацію;
- розкрити природу процесу соціалізації і назвати його основні етапи;
- пояснити суть основних сучасних моделей соціалізації і вміти розрізняти них;
- порівняти можливості одноуровневого і багаторівневого підходів до досліджень соціалізації.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – М.: Прогресс, 1986. – 320 с.
- 2 Глассер У. Школы без неудачников. – М.: Прогресс, 1991. – 140 с.
- 3 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.

- 4 Кон И.С. НТР и проблема социализации молодежи. – М.: Знание, 1987. – 160 с.
- 5 Кон И.С. Открытие "Я". – М.: Политиздат, 1978. – 136 с.
- 6 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 7 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1995. – 228 с.
- 8 Левицкая А.Г. Урбанизация и воспитание: социологический анализ. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1989. – 210 с.
- 9 Лукашевич М.П. Соціологізація школи і соціалізація молоді // Національний прогрес України. Сутність. Виміри. Перспективи: Матеріали наукової конференції. – К.: Компас, 1993. – 204 с.
- 10 Лукашевич Н.П. Социология воспитания. – К.: МАУП, 1996. – 158 с.
- 11 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 12 Мігович І.І. Основи соціології. – Ужгород: Патент, 1996. – 186 с.
- 13 Монсон П. Лодка на аллеях парка. Введение в социологию: Пер. со швед. – М.: Весь Мир, 1994. – 378 с.
- 14 Молодежь: проблемы формирования и воспитания. – М.: Молодая гвардия, 1978. – 114 с.
- 15 Москаленко В.В. Социализация личности (Философский аспект). – К.: Выща шк., 1986. – 214 с.
- 16 Мудрик А.В. Социализация в смутное время. – М., 1991. – 160 с.
- 17 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 18 Пентков Е.М. Социальные нормы: управление, воспитание, поведение. – М.: Высш. шк., 1990. – 126 с.
- 19 Семенов В.Д. Взаимодействие школы и социальной среды. – М.: Наука, 1986. – 125 с.
- 20 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. – М.: Феникс, 1994. – 450 с.
- 21 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 22 Соціалізація особистості як проблема національної освіти: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Ч.1. – Ніжин: Педінститут, 1992. – 67 с.
- 23 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 24 Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. – Львів: Кольварія, 1996. – 426 с.
- 25 Шаповал М. Загальна соціологія. – К.: УЦДК, 1996. – 280 с.
- 26 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 27 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Основними цілями, яких необхідно досягти в процесі освоєння цієї теми, можуть бути наступні:

- усвідомити зміст поняття "культура" і знати, під яким кутом зору даний феномен вивчається соціологією;
- знати, що розуміється під культурою в широкому і вузькому значеннях цього слова;
- визначити сутність і зміст основних елементів культури як системи;
- уміти виділити основні форми, види і рівні культури і показати їхнє значення в регуляції громадського життя;
- мати представлення про механізм взаємодії різних форм культури і їхньому впливі на розвиток сучасного суспільства;
- розрізняти основні підходи, що характеризують взаємодія культури з іншими сферами громадського життя;
- розуміти зміст основних функцій культури в сучасному суспільстві.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Анисимов С.Ф. Духовные ценности: Производство и потребление. – М.: Мысль, 1988. – 146 с.
- 2 Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М.: Прогресс, 1993. – 160 с.
- 3 Бобнева М.И. Социальные нормы и регулирование поведения. – М.: Политиздат, 1978. – 98 с.
- 4 Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Избр. произведения. – М.: Прогресс, 1990. – 460 с.
- 5 Витаньи И. Общество. Культура. Социология. – М.: Прогресс, 1984. – 436 с.
- 6 Здравомыслов А.Т. Потребности. Интересы. Ценности. – М.: Политиздат, 1986. – 260 с.
- 7 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.

ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО: МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Як основні мети, яких необхідно досягти при вивченні даної теми, можна рекомендувати наступні:

- розібратися в змісті понять "людина", "індивід", "особистість", а також в особливостях соціологічного підходу до вивчення особистості;
- усвідомити соціологічну структуру особистості і уміти виділити основні її елементи;
- знати основні положення соціологічних концепцій особистості, а також уміти показати розходження між ними;
- скласти уявлення про механізми взаємодії людини і суспільства.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бекешкина И.Э. Структура личности. Методологический анализ. – К.: Наук, думка, 1986. – 170 с.

- 2 Волков Ю.Г., Мостовая И.В. Социология: Учебник для вузов / Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Гардарики, 1998. – 354 с.
- 3 Григорьян Б.Т. Человек. Его положение и призвание в современном мире. – М.: Мысль, 1986. – 86 с.
- 4 Даутов Т.М. Личность как социологическая проблема. – Алма-Ата: Наука, 1970. – 164 с.
- 5 Кон И.С. Социология личности. – М.: Политиздат, 1967. – 140 с.
- 6 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 7 Личность как объект социологии / Отв. ред. В.Н. Лавриненко. – Красноярск, 1971. – 280 с.
- 8 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 360 с.
- 9 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 10 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 11 Платонов К.К. Структура и развитие личности. – М.: Наука, 1986. – 204 с.
- 12 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.:МАУП, 1998. – 372 с.
- 13 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 14 Туленков Н.В. Социология личности: Конспект лекции по социологии для студентов физкультурных вузов. – К.: УГУФВС, 1994. – 204 с.
- 15 Франселла Ф., Баннистер Д. Новый метод исследования личности: Руководство по рецептурным личностным методикам: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 266 с.
- 16 Фролов С.С. Социология: Учебник. – М.: Логос, 1996. – 364 с.
- 17 Харчева В.Г. Основы социологии: Учебник. – М.: Логос, 1997. – 320 с.
- 18 Хомич И.И. Человек – живая система: Естественнонаучный и философский анализ. – Минск: Беларусь, 1986. – 80 с.
- 19 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 20 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛЬНІ ДІЇ, ВЗАЄМОДІЇ І ВІДНОСИНИ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Основними цілями, які варто досягти в процесі освоєння даної теми, можуть бути наступні:

- розібратися в суті соціологічних понять "соціальна дія", "соціальна взаємодія", "соціальне відношення" і уміти визначати їхній зміст і розходження;

- виділити основні ідеї і принципи системи соціальної дії, а також назвати її структурні елементи;
- усвідомити умови і принципи, що лежать в основі різних соціальних взаємодій, а також знати сутність основних прийомів для оцінки взаємодії людей;
- визначити змістовні і видові особливості соціальних відносин і показати їхню роль у функціонуванні і розвитку суспільних структур;
- зрозуміти основні підходи і зміст механізму соціального життя суспільства і суспільного поведіння людей.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Аверьянов Л.Я. Социология: что она знает и может. – М.: Социолог, 1993. – 287 с. – 287 с.
- 2 Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 132 с.
- 3 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 4 Кравченко А.И. Введение в социологию: Учеб. пособие. – М.: Новая шк., 1995. – 365 с.
- 5 Кравченко А.И. Социология: Словарь. – М.: Академия, 1995. – 228 с.
- 6 Лукашевич Н.П., Туленков Н. В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 7 Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
- 8 Мігович І.І. Основи соціології. – Ужгород: Патент, 1996. – 186 с.
- 9 Монсон П. Лодка на аллеях парка. Введение в социологию: Пер. со швед. – М.: Весь Мир, 1994. – 378 с.
- 10 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. – К.: МАУП, 1998. – 372 с.
- 12 Смелзер Н. Социология: Пер. с англ. – М.: Феникс, 1994. – 450 с.
- 13 Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 298 с.
- 14 Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии: Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 468 с.
- 15 Социологический словарь / Сост. А.Н. Елсуков, К.В. Шульга. – Минск: Университетское, 1991. – 318 с.
- 16 Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Под. ред. Г.В. Осипова, А.В. Кабыщи. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 360 с.
- 17 Социология: наука об обществе: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.П. Андрущенко, Н.И. Горлача. – Харьков: Рубикон, 1996. – 480 с.
- 18 Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г. В. Осипова – М.: ИСПИ РАН, 1995. – 542 с.
- 19 Якуба Е.А. Социология: Учеб. пособие. – Харьков: Константа, 1996. – 204 с.

СОЦІАЛЬНІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Основні цілі, які варто досягти в процесі вивчення даної теми:

- пояснити сутність і зміст соціального конфлікту, а також визначити, які його сторони вивчає соціологія;
- скласти уявлення про основні теорії соціального конфлікту, уміти розкрити їхню головну суть;
- показати, які типи соціальних конфліктів бувають і по яких ознаках вони виділяються;
- розкрити природу соціальних конфліктів і назвати основні причини їхнього виникнення;
- знати основні методи дозволу конфліктів, а також обґрунтувати свій спосіб виходу з конфліктної ситуації;
- навчитися користуватися сіткою Томаса-Килмена для визначення типу поведінки людей при дозволі конфліктних ситуацій.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Бородкин Ф.М., Коряк Н.М. Внимание: конфликт / Отв. ред. В.А. Заргаров. – Новосибирск: Наука, 1989. – 90 с.
- 2 Гурков И.Б. Проблемы теории конфликта в современной научной литературе: Аналитический обзор // Известия АН СССР. Серия "Экономика". – 1991. – №1 – 24 с.
- 3 Данченко Е.А., Титаренко Т.М. Личность: конфликт, гармония. – К.: Политиздат Украины, 1989.
- 4 Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр. – М.: Канон, 1995. – 530 с.
- 5 Здравомыслов А.Г. Социология конфликта: Учеб. пособие. – М.: Аспект-Пресс, 1995. – 308 с.
- 6 Здравомыслов А.Г. Фундаментальные проблемы социологии конфликта и динамика массового сознания // Социологические исследования. – 1993. – № 3. – 12 с.
- 7 Ишмуратов А.Т. Конфликт і згода. – К.: Наук, думка, 1996. – 170 с.
- 8 Казмиренко В.П. Социальная психология организаций. – К.: МАУП, 1993. – 208 с.
- 9 Кичанова И.М. Конфликт: за или против. – М.: Мол. гвардия, 1978. – 110 с.
- 10 Конфликты и технология их предупреждения / Н.С. Данакин, Л.Я. Дятченко, В.И. Сперанский. – Белгород: Центр социальных технологий, 1995. – 130 с.
- 11 Крутько В.В. Менеджмент кризисных ситуаций: Метод. рекомендации. – К.: МАУП, 1994. – 216 с.
- 12 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. – К.: МАУП, 1996. – 276 с.
- 13 Основы социологии: Хрестоматия / Авт. кол. под рук. В.И. Астаховой. – Харьков: Прапор, 1997. – 276 с.

МЕТОДИКА І ТЕХНІКА СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основними цілями, яких необхідно досягти в процесі вивчення даної теми, можуть бути наступні:

- дати визначення поняттям "методологія", "методика", "метод", "техніка" і "процедура" соціологічного дослідження;
- усвідомити суть поняття "соціологічне дослідження" і знати основні етапи його проведення;
- зрозуміти сутність і специфіку основних типів і видів соціологічних досліджень;
- знати зміст основних методів збору соціологічної інформації, їхньої переваги й обмеження;
- мати представлення про програму соціологічного дослідження, змісті її розділів і основних структурних елементів;
- знати основні правила розробки дослідницького інструментарію;
- уміти визначити способи вимірів у соціології, а також процедуру пояснення результатів соціологічного дослідження.

Список використаної літератури, що рекомендується

- 1 Волков Ю.Г., Мостовая И. В. Социология: Учебник для вузов.— М.: Гардарики, 1998. — 354 с.
- 2 Гречихин В.Г. Лекции по методике и технике социологических исследований. — М.: Изд-во МГУ, 1988. — 218 с.
- 3 Как провести социологическое исследование. — М.: Политиздат, 1990. — 190 с.
- 4 Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посібник. — К.: МАУП, 1998. — 360 с.
- 5 Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учеб.-метод. пособие. — К.: МАУП, 1996. — 276 с.
- 6 Ноэль Э. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии. — М.: Прогресс, 1978. — 330 с.
- 7 Основы прикладной социологии: Учебник для вузов: В 2 т. / Под ред. Ф.Э. Шереги, М.К. Горшкова. — М.: Изд-во МГУ, 1995. — 510 с.
- 8 Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. — К.: Наук. думка, 1996. — 116 с.
- 9 Паниотто В.И. Качество социологической информации: Методы, оценка и процедуры обеспечения. — К.: Наук, думка, 1986. — 84 с.
- 10 Рабочая книга социолога. — М.: Наука, 1983. — 168 с.
- 11 Система социологического знания: Учеб. пособие / Сост. Г.В. Щёкин. — К.: МАУП, 1998. — 372 с.
- 12 Туленков Н.В. Социологическое исследование: Конспект лекций по социологии для студентов физкультурных вузов. — К.: УГУФВС, 1994. — 204 с.
- 13 Харчева В.Г. Основы социологии: Учебник. — М.: Логос, 1997. — 320 с.
- 14 Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. — М.: Наука, 1987. — 526 с.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Предмет і об'єкт економічної соціології. Причини й умови виникнення нової науки - економічної соціології.
2. Взаємодія двох основних сфер суспільного життя - економічної й соціальної. Механізми цього взаємозв'язку. Природа й спроможності соціальних механізмів регуляції економічних процесів.
3. Інституціоналізація економічної соціології. Місце й роль економічної соціології в системі інших наук.
4. Взаємозв'язок економічної соціології з іншими науками. Структура й функції економічної соціології.
5. Процес категоризації науки як аспект її формування й розвитку.
6. Категорії економічної соціології. Загальнонаукові, загальносоціальні й специфічні категорії.
7. Соціальні структури економічної підсистеми. Економічна діяльність і економічна поведінка.
8. Соціологічні аспекти власності, ринку, капіталу, найманої праці. Економічна культура.
9. Соціально-економічні механізми регулювання економіки.
10. Економічна культура.
11. Ринок і ринкові відносини.
12. Соціально-орієнтована економіка. Відносини соціального партнерства.
13. Переорієнтація соціології в післяреволюційний період. (Н. І. Бухарін, Богданов О. О., Туган-Барановський М. І., П. М. Керженцев, О. В. Чаянов, С. Г. Струмилін).
14. Наукова організація праці (О. К. Гастев, П. М. Керженцев, М. Д. Кондратьєв й ін.)
15. Відродження економічної соціології наприкінці 50-х - початку 60-х років. Розвиток досліджень на стику соціологія-економіка – Буткевич М. М., Філіппов В. Р., Гордон Л. А.
16. Оформлення економічної соціології як науки: політичні зміни, розвиток вітчизняної соціології, використання теорій управління. Процес соціологізації економічного життя.
17. Соціологія праці й ринкові відносини.
18. Класова теорія К. Маркса.
19. Культурологічний підхід М. Вебера.
20. Соціологічний підхід Т. Веблена.
21. Теорія економічної рівноваги В. Парето.
22. Синтетичний підхід Й. Шумпетера
23. Розвиток теоретичної соціології - П. Сорокін, Т. Парсонс, Р. Мертон.
24. Нова економічна соціологія - Г. Беккер, Н. Смелзер, Р. Сведберг, А. Етціоні.
25. Метод соціологічної інверсії моделей homo economicus – Акердоф Дж., Кейнс Дж., Сорос Дж., Корнаї Я.

26.Періодизація історії зарубіжної економічної соціології. Характеристика основних етапів її розвитку. Античність. Середньовіччя. Класичний період.

27. Протестантизм. А. Сміт. Англійська школа політекономії.

28.Французька соціологічна школа. Німецька історична школа політекономії.

29.Інституціоналізм. Німецька школа соціології праці.

30. Емпірична соціологія.

31.Ранні наукові менеджери. Р. Оуен. Чиказька школа. Гарвардський університет.

32.Рух «За гуманізацію праці». Французька школа соціології праці.

33. Школа соціальних систем і соціальної інженерії.

34.Соціальні механізми регулювання економіки: суб'єкти, склад, функції. Узгодження рівнів функціонування й розвитку елементів і підсистем соціальних механізмів.

35.Системний характер “соціальних механізмів” регулювання економіки. Загальні поняття про залежності й закони. Основні закони стабілізації. Основні закони динаміки.

36.Наукове пізнання й економічна практика. Розвиток і розвиненість економічної свідомості.

37.Економічне мислення і його суперечливість.

38.Проблеми зміни економічної свідомості. Соціальні стереотипи: своєрідність і домінанти. Вимір стану економічної свідомості.

39.Економічні інтереси як основа економічних відносин господарюючих суб'єктів. Структура економічних інтересів.

40.Суб'єкти економічних інтересів. Інтереси й ідеологія.

41.Структура економічних інтересів. Економічна поведінка.

42.Мотивація як явище й процес. Мотиваційний потенціал країни і її економічний розвиток.

43.Об'єктивні й суб'єктивні ресурси мотиваційного потенціалу економіки. Фактори, що утрудняють використання мотиваційних ресурсів.

44.Економічна діяльність і її види.

45.Типології мотивації суб'єкта діяльності. Тенденції мотивації найманих робітників.

46.Еволюційні й революційні форми розвитку. Теорії модернізації. Модернізація “зверху” і “знизу”.

47.Соціально-економічна ситуація в Україні напередодні реформ.

48.Співвідношення ідеології реформування з національними традиціями й культурним середовищем. Реформація й реставрація.

49.Основні соціальні сили реформування. Результати економічних реформ.

50.Перехід станово-ієрархічної структури в класову. Трансформація еліти.

51.Формування класів: поява класу власників і класу найманих робітників. Директорський корпус.

52. Середній клас. Диференціація доходів. Розподіл відносин залежності й влади.

53. Нові орієнтири в соціальній і професійній мобільності.

54. “Субкультури бідності”.

55. Демократизація й лібералізація відносин. Раціоналізація економічного мислення.

56. Цінності централізованого станового суспільства й цінності ліберального ринкового суспільства та їхнє сполучення.

57. Становлення нових цінностей: проблеми й рішення.

ПРИКЛАДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

МОДЕЛЬ АНКЕТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПО ТЕМІ «НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВУЗАХ УКРАЇНИ»

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Шановний керівник вузу!

У зв'язку з розробкою основних напрямків удосконалювання підготовки іноземних фахівців, а також необхідністю розширення міжнародного співробітництва України в сфері вищого утворення просимо взяти участь в експертному опитуванні, присвяченому даній темі. Ваші компетентні відповіді, засновані на значному організаційно-педагогічному досвіді навчання іноземних студентів, покликані допомогти в пошуку оптимальних шляхів і засобів рішення проблем підготовки закордонних фахівців у нашій країні.

Заздалегідь дякуємо Вас за відверті відповіді на питання анкети.

Краматорськ, 2004 р.

1. Назвіть (приблизно) число іноземних студентів, що навчаються у Вашому вузі в даний час.

До 10 чоловік

Від 11 до 50 чоловік

Від 51 до 100 чоловік

Більш 100 чоловік

2. Перелічіть країни, з яких прибутку студенти-іноземці.

а) назви країн

Західна Європа, США, Канада, Японія

Центральна і Східна Європа

Китай

Азія

Близький Схід

Африка

Латинська Америка

СНД

б) кількість країн

1-2

3-5

6-10

11-20

більш 20

3. Чим, на Вашу думку, залучає іноземних студентів навчання у вітчизняних вузах (Вашому вузі)?

Невисока вартість (дешевина) навчання

Висока якість (рівень) навчання (у тому числі фундаментальність підготовки, навчальні традиції вузу, його авторитет, престиж, високий рівень професорсько-викладацького складу, широкий набір спеціальностей, наявність необхідної спеціальності і т.д.)

Прагнення вивчити російську (українську) мову

Інше _____

4. По яких країнах найбільше помітно скоротився контингент іноземних студентів, що навчаються у Вас?

Західна Європа, США, Канада, Японія

Центральна і Східна Європа

Китай

Азія

Близькі Схід, арабські країни

Африка

Латинська Америка

СНД

Скорочення немає

Чисельність іноземних студентів, що навчаються, зростає

5. Які основні причини скорочення контингенту?

Політична і соціально-економічна нестабільність в Україні (розпад СРСР, інфляція, дорожнеча життя, що зросли транспортні витрати, ріст злочинності, міжнаціональні конфлікти)

Матеріальні проблеми (необхідність учитися за контрактом, на комерційній основі, платити за навчання, відмовлення закордонних держав фінансувати навчання, погіршення їхнього фінансового становища й ін.)

Політичні зміни в самих країнах (зміна державного ладу, політичного курсу, оголошення суверенітету й ін.)

Посилення конкуренції з боку європейських вузів, відкриття нових власних вузів

Низький рівень базових знань, погана довузовська підготовка (жорсткість вимог до, що навчаються зі сторони українських вузів, складності в оволодінні спеціальністю й ін.)

Організаційні труднощі (розривши традиційних зв'язків, складності з візами, відсутність міждержавних угод, освітніх програм, нерегульованість виїзду студентів на навчання в Україну й ін.)

6. Яка частка надходжень від навчання на комерційній основі іноземних студентів у зіставленні з бюджетним фінансуванням Вашого вузу в поточному навчальному році?

Від 1 до 5%

Понад 5%

Важко відповісти

7. Яка річна вартість навчання (у середньому) на комерційній основі одного іноземного студента у Вашому вузі?

Менш 500\$

Від 500 до 1000\$

Від 1001 до 1500\$

Від 1501 до 2000\$

Більш 2000\$

8. На яких умовах, на Вашу думку, повинні навчатися в українських вузах студенти з країн Балтії і СНД?

Регіон, країна	Безкоштовно	За гривні		За валюту	
		по пільговому тарифі	за повну вартість	по пільговому тарифі	за повну вартість
Балтія					
Закавказзя					
Молдова					
Казахстан					
Середня Азія					
Росія					
Беларусь					

9. Який повинна бути мінімальна річна вартість навчання одного іноземного студента в Україні?

Менш 1000\$

Від 1000 до 2000\$

Від 2001 до 3000\$

Від 3001 до 4000\$

Від 4001 до 5000\$

Від 5001 до 10000\$

Більш 10000\$

10. Чи існує ворожість у відношенні іноземних студентів у Вашому місті, вузі?

У місті

У вузі

Так.....

Немає.....

Не відповіли.....

11. Якщо так, то з боку яких шарів і груп населення це виявляється (молоді, студентів, робітників і т.д.)?

Молоді

Робітників

Малозабезпечених, малоосвічених шарів

12. Студенти яких країн (регіонів) виявляються в першу чергу об'єктом національної ворожості, якщо така має місце у Вашому вузі або в місті?

Закавказзя

Азії (насамперед Китаю)

Ближчих Схід, арабських країн, Африки

13. Чи доцільно уведення викладання іноземним студентам на іноземних мовах?

Так

Немає

Важко відповісти

14. Якщо так, то по яких предметах і на яких мовах?

а) по предметах

Математика, основи технічних дисциплін

Гуманітарні і соціально-економічні науки

Спеціальні дисципліни

Всі основні предмети

б) на мовах

Англійський

Французький

Німецький

Іспанський

Інші

15. Чи випробує Ваш вуз потреба в підручниках, довідково-методичній літературі для навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Важко відповісти

16. Якщо так, то в яких саме?

По українській мові

По гуманітарних і соціально-економічних дисциплінах

По математиці і технічних дисциплінах

По фізиці, хімії, природничонауковим фундаментальним дисциплінам

По економіці й управлінських дисциплінах

По медицині

По спеціальних предметах

По всіх предметах, які викладаються

У словниках, довідниках

У методиці, новій літературі (новинках)

У літературі для підготовчих відділень

17. Чи доцільні (крім очного) інші форми навчання іноземних студентів?

Заочне Дистанційне Екстернат

Доцільно.....

- Недоцільно
- Важко відповісти.....
18. Чи володіє Ваш вуз автономією (самостійністю) у питаннях навчання іноземних студентів?
- Так
- Немає
- Важко відповісти
19. Потрібно чи введення в Україні єдиних нормативів (держстандартів) по навчанню іноземних студентів?
- Так
- Немає
- Важко відповісти
20. Які основні проблеми, з якими зіштовхується Ваш вуз при навчанні іноземних студентів?
- Труднощі забезпечення гарних (гідних) житло-побутових умов
- Слабка (недостатня) базова підготовка іноземних учнів
- Слабке володіння росіянином (українським) мовою
- Відсутність (недостача) сучасної учбово-методичної літератури, навчального устаткування
- Інші проблеми (у тому числі недолік кваліфікованих викладацьких кадрів)
21. Потрібно чи проводити загальнонаціональні (міжвузовські) семінари, конференції і т.п. з питань навчання іноземних студентів?
- Так
- Немає
- Важко відповісти
22. Брав участь чи Ваш вуз у міжнародних освітніх ярмарках?
- Так
- Немає
23. Чи вважаєте Ви доцільним функціонування межвузовських центрів міжнародного співробітництва?
- Так
- Немає
- Не знаком з їхньою діяльністю
- Важко відповісти
24. Чи існує планування набору іноземних студентів і аспірантів у Вашому вузі?
- Так
- Немає
25. З чим зв'язані квоти, закладені в план?
- Наявність місць у студентських гуртожитках, побутові умови
- Наявність навчальних місць
- Матеріальні можливості іноземних студентів
- Міждержавні угоди, держзамовлення і т.д.
- Інше

26. Оцініть, будь ласка, по п'ятибальній шкалі ступінь готовності вузу прийняти на належному рівні іноземних студентів і аспірантів.

	1	2	3	4	5
Умови життя і навчання					
Гуртожиток					
Безпека					
Якість навчання					
Рівень лабораторних і практичних занять					
Медичне обслуговування					
Організація дозвілля і відпочинку					
Оснащеність кабінетів (майстерень) сучасним устаткуванням					
Якість підручників і методичних посібників					

28 Який механізм набору іноземних студентів на навчання у Ваш вуз?

Реклама вузу, у тому числі:

- у закордонних газетах і журналах
- у різних (у тому числі міжнародних) довідниках, спеціальних рекламних випусках, інформаційних аркушах (проспектах, буклетах)
- через закордонних випускників вузу
- через поїздки в країни представників вузу (ректорату)
- через різні фірми

Пошук абітурієнтів силами самого вузу (його представниками) у різних країнах

Допомога інших організацій, у тому числі:

- посольств
- посередницьких фірм
- Інтервусервісу, Міністерства освіти України, центрів по роботі з іноземними студентами, суспільних фондів, суспільних і міжнародних організацій, проектів (TEMPUS, ISER і ін.)

Асоціації випускників українських вузів

Інші засоби і методи:

- через викладачів і студентів, що працюють і навчаються за рубежом
- через прямі зв'язки з закордонними вузами, наукові і професійні (індивідуальні) контакти керівників вузів
- через іноземних випускників вузу
- через створення СП за участю вузу
- інші

28. Чи має Ваш вуз потребу в створенні єдиної інформаційної бази з питань навчання іноземних студентів?

Так

Немає

Не відповіли

СПАСИБИ ЗА ДОПОМОГУ В ПРОВЕДЕННІ ДОСЛІДЖЕННЯ!

МОДЕЛЬ АНКЕТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ПО ТЕМІ «КОНФЛІКТ У ТРУДОВОМУ КОЛЕКТИВІ»

Суспільна соціологічна служба підприємства

АНКЕТА РОБІТНИКА

Шановний товариш!

Суспільна соціологічна служба підприємства звертається до Вас із проханням ознайомитися з даною анкетною і відповісти на питання, що утримуються в ній. Ваші відповіді нададуть істотну допомогу в справі формування свідомої дисципліни праці, поліпшення соціального мікроклімату й удосконалювання організації виробничого процесу.

Інструкція до заповнення анкети

По ряду питань Вам пропонуються різні варіанти відповідей. Насамперед уважно прочитайте їх і обведіть кружечком номер того варіанта відповіді, що відповідає Вашій думці.

Якщо жоден із запропонованих варіантів відповідей не збігається з Вашою думкою, напишіть його самі. На питання, що не мають варіантів відповідей, дайте свою відповідь у письмовому виді.

Питання

1 Чи знаєте Ви, що таке «конфлікт у трудовому колективі»:

- а) так;
- б) немає;
- в) недавно працюю – ще не зіштовхувався;
- г) ще не працюю – не маю представлення про трудові конфлікти.

2 Як Ви вважаєте, що є причиною трудового конфлікту:

- а) психологічна несумісність членів колективу;
- б) неспроможність начальника (бригадира) розв'язати конфлікт;
- в) погана організація роботи, дозвілля;
- г) Ваш варіант.

3 Якби Вам надали можливість самому вибрати форму організації праці, те яку б Ви zvolili?

- а) індивідуальна праця, при якому потрібно відповідати тільки за себе;
- б) праця в колективі, але за умови, що кожний відповідає сам за себе;
- в) праця в колективі по єдиному убранню.

4 чи Треба, на Вашу думку, при формуванні колективів враховувати психологічну сумісність їхніх членів?

5 чи Існує у Вашому колективі можливість вибору тих співробітників, з ким хотілося б виконувати те або інше виробниче завдання?

6 А що, на Вашу думку, характеризує взаємини у Вашому колективі в цілому?

- а) члени колективу з повагою відносяться до думки один одного, повна доброзичливість і взаємодопомога;
- б) відносини в основному гарні;
- в) члени колективу байдужий друг до друга, успіхи викликають заздрість, невдачі – зловтіха;
- г) члени колективу виражають негативне відношення до спільної діяльності.

7 Як Ви вважаєте, що заважає досягти зразкової виробничої дисципліни у Вашому колективі?

- а) недоліки в організації праці;
- б) несприятливий соціально-психологічний клімат;
- в) недостатня активність і відповідальність членів колективу.

8 Яку функцію, на Вашу думку, можуть виконувати в колективі конфлікти?

- а) позитивну;
- б) негативну;
- в) позитивну і негативну.

9 Чи приймаєте Ви участь у трудових суперечках у Вашому колективі?

- а) так, якщо вважаю, що моя думка обґрунтована;
- б) ні, я волію уникати трудові конфлікти;
- в) якщо не я, то хто ж ще.

10 Чи впливають, на Вашу думку, на ділові конфлікти між підлеглими і керівниками моральні і матеріальні заохочення?

11 Чи вважаєте Ви, що вміння керівника розв'язати конфлікт – ознака його професійності?

а) немає;

б) так;

12 У якій послідовності Ви б врегулювали конфлікт у Вашому колективі на місці керівника?

а) з'ясування інтересів і цілей учасників конфлікту;

б) відділення його причин від приводу;

в) аналіз попередніх взаємин учасників;

г) установлення сфери дії конфлікту і вибір способів його дозволу.

13 Як Ви вважаєте, які міри найбільш ефективні у Вашому колективі в боротьбі з постійними порушниками трудової дисципліни?

а) звільнення;

б) відображення вчинку в стінгазеті, товариський суд;

в) обговорення на зборах, бесіда керівників колективу з порушником;

г) відмовлення в підвищенні процентної надбавки до окладу.

14 Як Ви вважаєте, які способи дозволу внутріорганізаційного конфлікту більш ефективні у Вашому колективі?

а) взаємне примирення конфлікуючих сторін;

б) розгляд конфлікту на зборах трудового колективу;

в) визнання провини одним з учасників конфлікту;

г) механічне знищення конфлікту, зв'язане зі звільненням з організації.

ДЯКУЄМО ЗА ЗРОБЛЕНУ ДОПОМОГУ!

ТЕСТУВАННЯ ПО ТЕМІ «ЯКОЇ ВИ КЕРІВНИК»

Суспільна соціологічна служба підприємства

- 1 Чи охоче Ви беретеся за рішення задач, що вимагають нестандартного підходу?
- 2 З чи легкістю Ви звільняєтеся від звичних навичок роботи?
- 3 Чи довго Ви виявляєте увагу своєму колишньому колективові, пішовши на підвищення?
- 4 Чи прагнете Ви засвоїти універсальний стиль керівництва, придатний для багатьох ситуацій?
- 5 Чи умієте Ви безпомилково оцінювати своїх підлеглих, виділяючи серед них сильних, середніх і слабких?
- 6 Чи легко Вам вийти за рамки симпатій і антипатій, займаючись кадрами?
- 7 Чи вважаєте Ви, що немає універсальних методів роботи, а тому бажано сполучити різні методи в залежності від специфіки конкретних ситуацій?
- 8 Чи вважаєте Ви, що Вам легше уникнути конфліктів з вищестоящими керівниками, чим зі своїми підлеглими?
- 9 Вас турбують стереотипи відносини до роботи, що склалися у Ваших підлеглих?
- 10 Чи часто виявляються точними Ваші перші враження про керівників як особистостях?
- 11 Чи часто Ви пояснюєте свої невдачі в роботі об'єктивними умовами?
- 12 Чи часто Ви відчуваєте недостачу робочого часу?
- 13 Ви упевнені, що Ваше часте перебування серед підлеглих сприяло б підвищенню ефективності керівництва ними?
- 14 Чи завжди Ви охоче делегуєте перспективним працівникам свої владні повноваження?

Код до розшифровки тесту

Питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Кількість балів													
Так	1	0	0	0	2	1	1	1	0	1	1	0	0	2
Немає	0	1	1	2	0	0	0	2	0	0	2	1	2	0

Зробіть бальну оцінку своїх відповідей і потім підрахуйте суму набраних окулярів.

До 5 балів. Ви більше фахівець, чим керівник. Якщо представиться можливість, то Вам краще звільнитися від адміністративної роботи. Ваше амплуа – роль такого функціонального організатора, як головний фахівець, головний інженер, головний технолог і т.п. Зробіть це не коливаючись!

Від 6 до 10 балів. Як керівник Ви ще не склалися. Якщо у Вашому колективі справи йдуть непогано, то краще не починати якихось значних змін. Більше прислухайтеся до думки досвідчених працівників, консультуйтеся з вищестоящими керівниками. Особливу увагу знайдіть на кадрові проблеми, колегіальні форми вироблення управлінських рішень. Сміліше затверджуйте в колективі цікаві традиції.

Від 11 до 15 балів. Ви відноситеся до керівника адміністративного типу. У Вас недужі організаторські здібності, що особливо помітно в умінні підбирати і розставляти кадри, розумно планувати роботу, виділяючи в ній пріоритети. Ви не йдете на приводові в кого-небудь, не боїтеся висловлювати свою думку. Одне лише побажання: не запускайте поточні справи, активніше передоручайте їхнім своїм підлеглим, але за умови їхнього превентивного підстрахування.

Від 16 до 20 балів. Ви – неабиякий, майже «ідеальний» керівник. Вам властивий новаторський підхід до всіх справ. У Вас прекрасні бійцівські якості, прояв яких багато в чому сприяє Вашій службовій кар'єрі. Однак Ви буваєте зайво категоричні і різання в оцінках, дозволяючи собі іноді «розгул» емоцій. Зменшіть деяку свою упередженість в оцінках дій вищестоящих керівників. Не остигайте у своєму духовному і фізичному самовдосконаленні, у професійному росту.

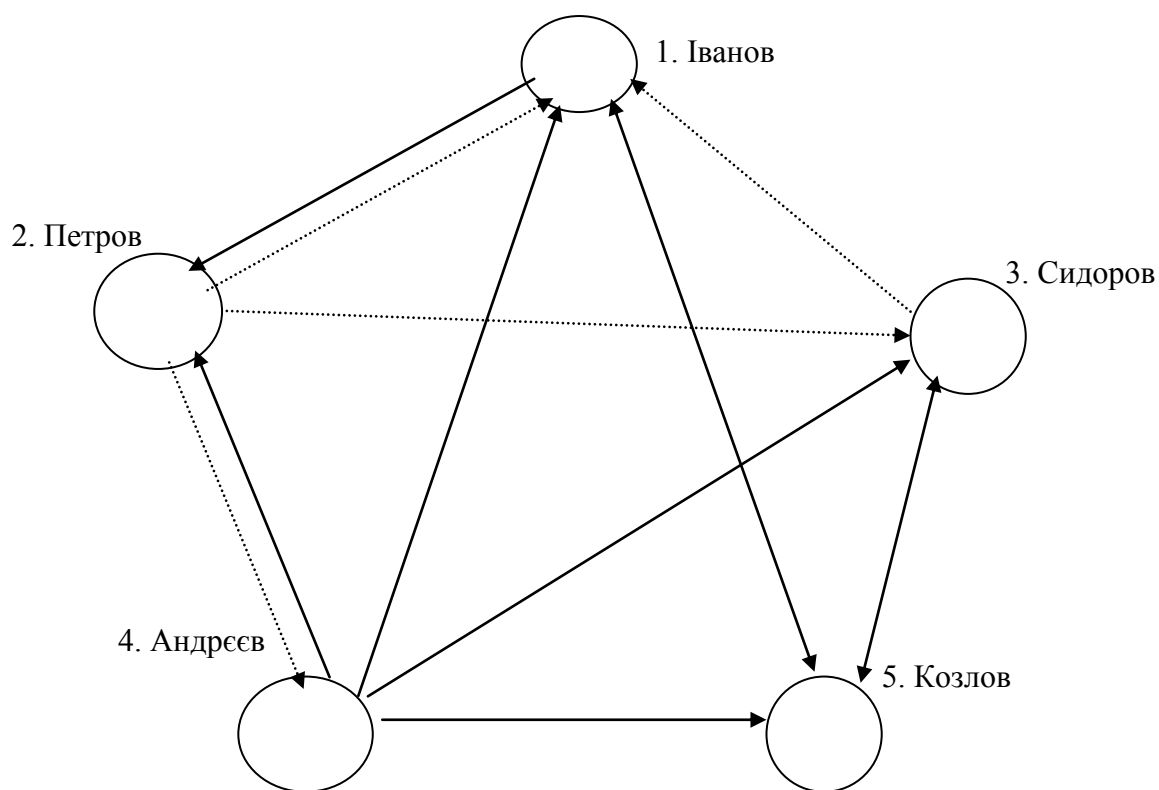
МОДЕЛЬ СОЦІОМЕТРИЧНОГО ОПИТУВАННЯ

СОЦІОКАРТА

Критерії	Укажіть номери членів групи, зазначені в списку
1. Кого б Ви хотіли вибрати своїм бригадиром?	
2. Кого б Ви не хотіли вибрати своїм бригадиром?	
3. Хто може запропонувати Вас як бригадира?	
4. Хто не запропонує Вас як бригадира?	

Коли соціокарти заповнені і зібрані, починається етап обробки. Найбільш простими способами є графічний і табличний.

СОЦІОГРАММА

(графічний метод обробки даних соціометричного опитування)

→ **Вибір**

↔ **Взаємний вибір**

⋯→ **Відхилення**

Із соціограми видно, що в бригаді чисельністю 5 чоловік найбільш авторитетним є член 5 (Козлов). Він одержав найбільшу кількість позитивних виборів: три з чотирьох можливих. Найбільш несприятливу соціально-психологічну позицію в бригаді займає член 4 (Андрєєв). Він одержав негативний вибір і не одного позитивного. На основі соціограми побудуємо соціоматрицю.

СОЦІОМАТРИЦЯ
(кількісний метод обробки даних)

Прізвища що вибирають Прізвища обраних	Іванов	Петров	Сидоров	Андрєєв	Козлов	Число зроблених позитивних виборів	Число зроблених негативних виборів	Алгебраїчна сума зроблених позитивних і негативних виборів
Іванов	X	-	-	+	+	2	2	0
Петров	+	X		+		2	0	2
Сидоров		-	X	+	+	2	1	1
Андрєєв		-		X		0	1	-1
Козлов	+		+	+	X	3	0	3
Число отриманих позитивних виборів	2	0	1	4	2	9	4	5
Число отриманих негативних виборів	0	3	1	0	0	X	4	X
Алгебраїчна сума отриманих позитивних і негативних виборів	2	-3	0	4	2	5	X	X

ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ

Методичні вказівки

до самостійної роботи

для студентів спеціальності «Економіка підприємства»

денної та заочної форм навчання

Укладач Мішура Віталій Борисович

Редактор О. М. Болкова

Верстка О. П. Ордіна

/2015 Підп. до друку Формат 60x84/16
Папір офсетний. Ризограф. друк. Ум. друк.арк. Обл.-вид.арк. .
Тираж прим. Зам.№

Видавець і виготівник
«Донбаська державна машинобудівна академія»
84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
серія ДК №1633 від 24.12.2003 р.